

4. február 2014

„Šťestí je krásna vec, ale prachy si za něj nekoupíš“

Organizovanie olympijských hier väčšinou neprináša ekonomické benefity, obyvateľstvo ale robí šťastnejším.

Martin Haluš, Libor Melioris

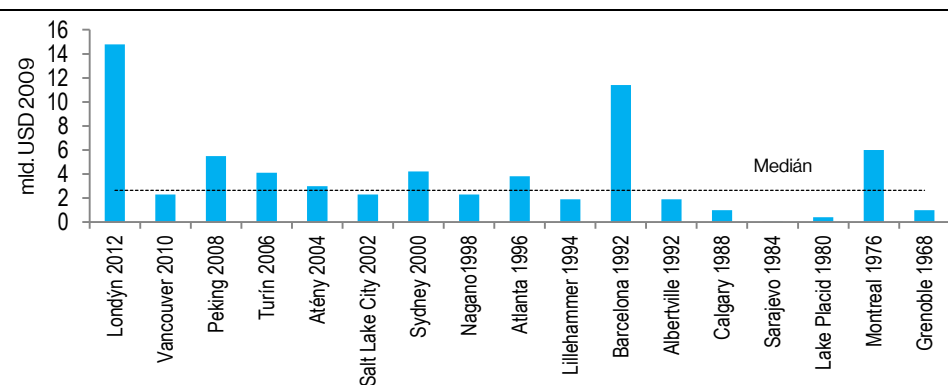
[Tisíciky ľudí na štadióne trpnu v napätí](#). Všetci upierajú pohľad na priamy prenos z Buenos Aires. „Banzai, banzai!“ prepukne do eufórie celý štadión. Pohľad na skandujúcich nadšencov pripomína hystériu po zisku majstrovstva sveta vo futbale. Právo na organizáciu olympijských hier v roku 2020 práve vyhralo Tokio. Prečo je organizácia najväčšieho športového podujatia pre krajiny taká príťažlivá? A čo nato hovorí ekonomický výskum?

O možnosť organizovať olympiádu je vždy obrovský boj. Tokio sa nevzdalo napriek neúspechu kandidatúry o organizáciu hier v roku 2016. Madrid je podobný prípad. Rím bol celkovo neúspešný šesťkrát. Američania neuspeli štyridsaťšesťkrát. Záujem je cítiť aj zo strany obyvateľstva. Podľa Olympijského výboru bola podpora hier približne 70% v Tokiju, 76% v Madride a až 83% v Istanbule.

Organizovanie olympiády vyžaduje obrovské investície..

Organizovanie olympiády však nie je lacná záležitosť – odhady nákladov sa pohybujú v miliardách eur. Soči v tomto ohľade prekonáva rekordy. Podľa [Los Angeles Times](#) budú náklady na jej organizáciu vyššie ako súčet všetkých doteraz usporiadaných zimných hier. Najčastejšie odhady hovoria o vyše 50 miliardách dolárov², viac než polovici ročného HDP Slovenska. Počas kandidatúry (2007) boli plánované náklady len 12. mld. [The Guardian](#) ilustruje predraženie ruskej olympiády na výstavbe 29 km cesty medzi Soči a horským strediskom Červená Poľana v cene 8,6 mld. dolárov. To je viac, ako cena mnohých minulých olympiád.

Graf1: Olympiáda v Soči bude niekoľkonásobne drahšia ako jej predchodcovia

Poznámka: bez dopravnej infraštruktúry

Zdroj: IFP, Flyvbjerg a Stewart (2012)

¹ Tradičné japonské zvolanie vyjadrujúce entuziazmus a šťastie pri oslave víťazstva.

² V. Putin však nedávno pripustil len [7 mld. na výstavbu](#) samotných športovísk.

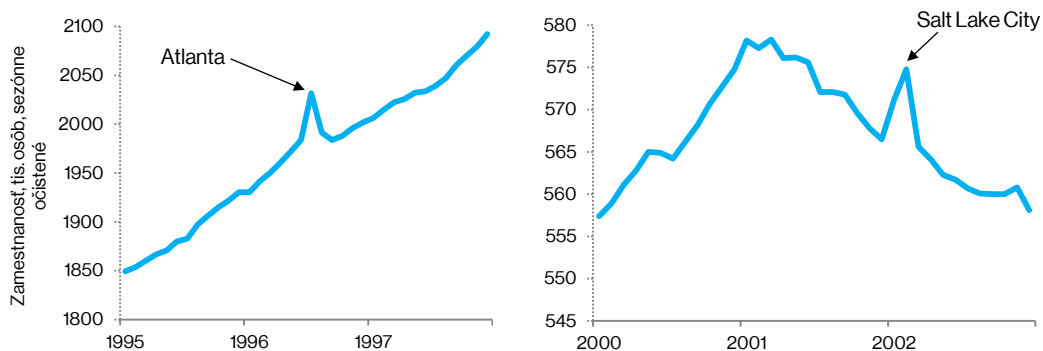
Pravdepodobne by to teda šlo aj lacnejšie. Olympijský výbor však len málokedy vybral mesto, ktoré ponúklo „nízkonákladové“ hry. Výnimkou je azda len Los Angeles v roku 1984, ktoré dokázalo využiť existujúce štadióny Rose Bowl a Coliseum. Po obrovských dlhoch, ktoré zanechala organizácia podujatia v Montreale, bolo jediným kandidujúcim mestom.

..s vysokým rizikom predraženia..

S počiatčným odhadom niekedy nemajú konečné náklady olympiády spoločný ani počet núl – sú extrémne nepresné. Posledných 17 olympiád bolo oproti prvotným odhadom v priemere predražených o 179%³. Aktuálna úroveň predraženia olympiády v Soči je **500%** a toto číslo ešte nie je konečné. Na porovnanie, prekračovanie rozpočtu pri výstavbe ciest sa v priemere odhaduje na 20% a železníc na 45%⁴.

Podľa teórie usporiadanie olympijských hier vplýva na ekonomiku cez viacero kanálov. Investície (najmä infraštruktúrne) môžu vytvoriť nové kapacity a priestor pre rýchlejšiu rast. Ak však ostanú nevyužité, po skončení hier pôsobia ako záťaž. Medzi hlavné argumenty zástancov olympiády patrí aj zvýšenie atraktivity krajiny a rozmach cestovného ruchu, ktorý dokáže trvalo zvýšiť spotrebu. V období recesie by bol vítaný aj dočasný rast dopytu. Na druhej strane je možné, že rast by bol kompenzovaný poklesom v iných sektoroch ekonomiky (*crowding out effect*), keďže väčšina ekonomickej aktivity je generovaná domácim obyvateľstvom znášajúcim náklady usporiadania hier.

Graf2: Ekonomické benefity olympiády sú len dočasné

Zdroj: Ricketts (2012)

.. a neistými ekonomickými benefity

Efekt olympiády na ekonomiku je však v praxi neistý a po započítaní všetkých nákladov skôr negatívny. Podľa empirických štúdií je nárast zamestnanosti obmedzený len na trvanie olympiády.⁵ Skúsenosť zo Salt Lake City ukazuje, že rast tržieb hotelierov a majiteľov reštaurácií bol prevážený poklesom ostatnej spotreby.⁶ Rovnako nebol zaznamenaný vplyv na výšku mzdy v hospodárstve. Závety o vplyve olympiády na export sa rôznia. Existujú štúdie, ktoré namerali štatisticky významný vplyv olympiády na rast exportu. Iní akademici skúmajúci tú istú vzorku ho však nezaznamenali.⁷

Pri pohľade na lukratívnosť jednotlivých športov je viditeľná výrazná nerovnomernosť. Z hľadiska priamych príjmov (vstupné a pridružené tržby) je najlukratívnejší hokej. Na chvoste je naopak curling a sánkarské disciplíny. Predpokladáme, že podobná hierarchia platí aj pri príjmoch za vysielacie práva. **Pri usporiadaní olympijských hier viacerými**

³ Flyvbjerg a Stewart (2012)

⁴ Bent Flyvbjerg & Allison Stewart (2012)

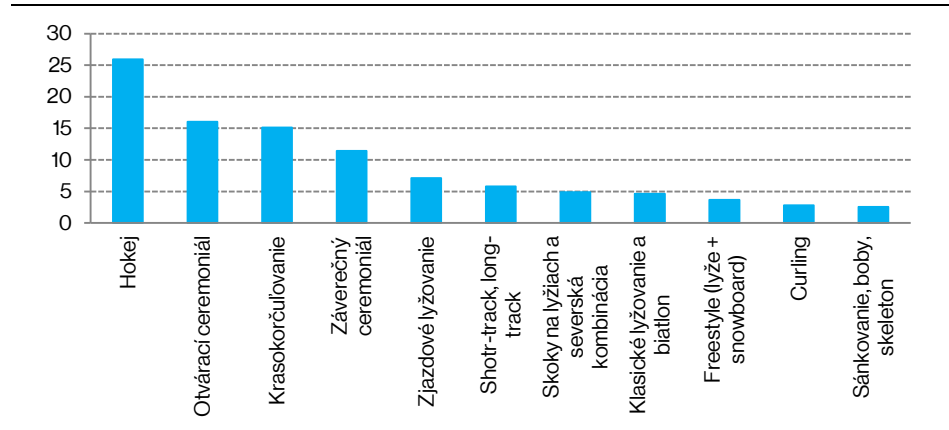
⁵ Ricketts (2012)

⁶ Bauman (2010)

⁷ Maening & Richter (2012), Bista (2011)

krajinami je preto racionálne zamerať sa na usporiadanie lukratívnych športov ako hokej, krasokorčuľovanie a zjazdové lyžovanie. Naopak curling alebo sánkovanie vyžadujú veľký objem prvotných investícií pri veľmi malých príjmoch.

Graf3: Percentuálny podiel jednotlivých disciplín na celkových priamych príjmoch

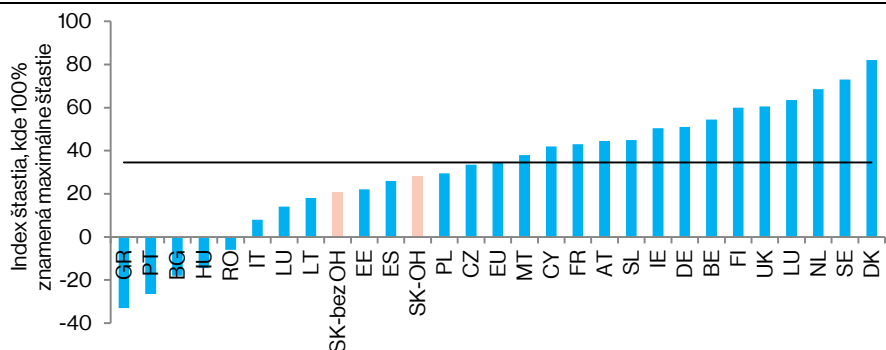
Zdroj: IFP, Bauman (2010)

.. zvyšuje však šťastie obyvateľstva.

Neexistuje teda šanca, aby olympiáda krajine aj v dlhodobom horizonte pomohla? Existuje, no len za pri veľmi úspornej organizácii, alebo neobvyklom, doteraz neodkrytým potenciáli miesta jej konania. Vďaka nízkym nákladom boli Los Angeles prvé [ziskové hry od roku 1932](#). Napriek počiatkovým nákladom zažíva dodnes Barcelona dlhotrvajúce benefity v podobe zvýšeného turizmu.⁸ Na taký úspech však musí ísť o skrytý diamant. Katalánska metropola bola predtým prehladaná, v tieni Ríma, Paríža aj Madridu.

Väčšina ľudí túži skôr po blahobytu a vnútornej pohode, než po vysokej hrubej domácej produkcii. **Po usporiadaní olympiády by sme boli skôr šťastnejší než bohatší.** S týmto záverom prišla dvojica ekonómov, ktorá skúmala „šťastie“ obyvateľstva pred a po usporiadaní veľkých športových udalostí.¹⁰ Autori namerali najväčšie zvýšenie „šťastia“ u starších a menej vzdelaným mužov, naopak najmenej tešila olympiáda ženy. Ak by závery štúdie platili aj v prípade usporiadania olympiády na Slovensku, tak by Slováci v životnej spokojnosti predbehli Španielov¹¹.

Graf4: Slováci by v počte šťastia po usporiadaní olympiády predbehli Španielsko

Zdroj: IFP, Eurobarometer

⁸ London Assembly (2007)

⁹ Merané prieskumom Eurobarometer

¹⁰ Kavetsos & Szymanski (2008)

¹¹ Šťastie Slovákov sme zvýšili pomocou odhadnutého efektu podľa Kavetsos & Szymanski (2008)

Použitá literatúra:

Bauman & Matheson, (2010). Slippery slope? Assessing the Economic Impact of the 2002 Olympic Games in Salt Lake City

Bista, (2011). Revisiting the Olympic Effect

Jurajda & Lízal, (2006). Hlavní ekonomické důsledky pořádání letních olympijských her v Praze v roce 2016

Feddersen & Maennig, (2009). Wage and Employment Effects of the Olympic Games in Atlanta 1996 Reconsidered

Flyvbjerg & Steward, (2012). Olympic Proportions: Cost and Cost Overrun at the Olympics 1960-2012

Kavetsos & Szymanski, (2008). National Wellbeing and International Sports Events

London Assembly, (2007). A Lasting Legacy for London? Assessing the legacy of the Olympic Games and paralympic Games

Maening & Richter, (2012). Exports and Olympic Games: Is there a Signal Effect?

McHugh, (2006). A Cost-Benefit Analysis of an Olympic Games

Rathke & Woitek, (2007). Economics and Olympics: An Efficiency Analysis

Ricketts, (2012). The Legacy of the Olympics: Economic Burden or Boon?

Rose & Spiegel, (2009). The Olympic Effect

Zimbalist, (2012). Is It Worth It?

Články:

Brad Plumer, (2013). Economist: It's a terrible idea for D.C. to host the 2024 Olympics, The Washington Post, 27 August 2013

The Economist, (2013). Why would anyone want to host the Olympics?

Michael Hiltzik, (2013). Are the Sochi Olympics heading for disaster?, Los Angeles Times, 30 December 2013

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu finančnej politiky (IFP), ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov. Autori tento komentár spracovali pre radosť slovenskej verejnosti vo svojom voľnom čase.